

De problematiek van alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport¹

VALESCA LIPPENS*

ABSTRACT

Minderjarigen die zonder hun ouders of wettelijke voogd reizen, vormen een groeiend fenomeen. Jaarlijks reizen enkele tienduizenden minderjarigen alleen via Brussels Airport. We beschikken evenwel niet over adequate gegevens met betrekking tot deze uiterst kwetsbare groep passagiers (profiel, toestroom, procedures, regelgeving,...). Dit gegeven motiveerde Child Focus, de Federale Gerechtelijke Politie en de Koning Boudewijnstichting om de krachten te bundelen in een gezamenlijk exploratief onderzoek naar deze complexe problematiek. Het artikel beschrijft hoe een onafhankelijke onderzoekster de tenten opsloeg op de luchthaven Brussels Airport en er gedurende 8 maanden onderzoek verrichtte naar de procedures en praktijken inzake aankomende alleenreizende minderjarigen. Aldus kon een aantal gevallen van potentieel slachtofferschap van mensensmokkel en mensenhandel worden gedetecteerd en ontrafeld. In het artikel worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek toegelicht en gespiegeld aan een aantal aanbevelingen.

Kernwoorden: Alleenreizende minderjarigen - mensenhandel - mensensmokkel - Brussels Airport - Child Focus

1. INLEIDING EN PROBLEEMFORMULERING

Anno 2007 is globalisering een essentieel element van onze leefwereld geworden, waarbij reizen - zelfs naar de andere kant van de wereld - voor veel mensen toegankelijker wordt, dus ook voor minderjarigen. Dagelijks zijn er duizenden minderjarigen ergens op de wereld alleen onderweg, zonder hun ouders of wettelijke vertegenwoordiger. Hun reismotieven vertonen onderlinge verschillen, maar zij bevinden zich allen in een min of meer kwetsbare positie aangezien ze niet kunnen rekenen op de ondersteuning van hun ouders. Bovendien lopen zij het risico om ten prooi te vallen aan allerlei criminaliteitsvormen gedurende hun reistraject, zoals mensensmokkel en mensenhandel in het bijzonder, maar ook andere risicosituaties voor de minderjarige zijn mogelijk. De wet van 10 augustus 2005² definieert de begrippen mensenhandel en mensensmokkel, die van elkaar onderscheiden moeten worden. Zo omvat het misdrijf *mensenhandel*³ de

1 Dit artikel is gebaseerd op: V. LIPPENS, De luchthaven, een veilige plek voor alleenreizende minderjarigen? Verkennend onderzoek naar het risico op slachtofferschap van misbruik op Brussels Airport, Brussel, Child Focus, de Federale Gerechtelijke Politie en de Koning Boudewijnstichting, 2007, 244p.

* Assistent vakgroep Criminologie, Vrije Universiteit Brussel. Bijzondere dank gaat uit naar Prof. Dr. W. BRUGGEMAN, Dr. I. DERLUYN en T. VERACHTERT voor hun actieve inbreng, steun en medewerking en voor hun zeer waardevolle kritieken en aanvullingen waarmee dit artikel werd bijgestuurd.

2 Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *Belgisch Staatsblad* 2 september 2005, 38454.

3 Nieuw artikel 433 quinquies van het Strafwetboek.

werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van de controle over hem teneinde deze persoon uit te buiten. De sectoren van uitbuiting zijn limitatief opgesomd en betreffen uitbuiting van prostitutie of kinderpornografie, uitbuiting van bedelarij, aan het werk zetten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, het wegnemen van organen of de persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf doen plegen. *Mensensmokkel*⁴ wordt gedefinieerd als zijnde ertoe bijdragen, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een dergelijke lidstaat binnenkomt, erdoor reist of daar verblijft, dit in strijd met de wetgeving van deze Staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel.

Het onderzoek naar de problematiek van alleenreizende minderjarigen op het niveau van de luchthaven is evenwel internationaal schaars en in België zelfs volledig onbestaande. Toch is het belangrijk dat er onderzoek naar gevoerd wordt: de luchthaven wordt immers dagelijks geconfronteerd met alleenreizende minderjarigen en desondanks is er over deze doelgroep erg weinig basisinformatie voorhanden. Een uitzondering kan gevonden worden in het Paladin-project dat door de Metropolitan Police werd uitgevoerd in een poging om een beter inzicht te krijgen in de problematiek van migratie van minderjarigen van non-EU landen naar het Verenigd Koninkrijk. Het project is een uniek partnership tussen immigratiediensten, politie en de sociale sector. Op de luchthaven London Heathrow werden 1.738 alleenreizende minderjarigen gecontroleerd tussen augustus en november 2003. De mate waarin zij een potentieel risico lopen op mensenhandel of -smokkel of enig ander risico, werd beoordeeld op basis van een risk assessment. Het Paladin-team heeft 551 minderjarigen (30%) als bijzonder risicovol geëvalueerd. Zij dienden verder opgevolgd te worden door de sociale diensten, door na te gaan of het opgegeven verblijfsadres correct was en of de minderjarige er wel degelijk verbleef. Zes maanden na het onderzoek kreeg het Paladin-team slechts ongeveer 250 formulieren terug. Er bleek geen enkel spoor meer voorhanden van 25 van de 551 doorverwezen alleenreizende minderjarigen, meestal Afrikaanse tienermeisjes, waarvan men vreest dat zij ten prooi zijn gevallen aan seksuele uitbuiting.⁵

Vanuit deze bezorgdheid en vaststellingen besloten Child Focus, de Federale Gerechtelijke Politie (FGP) Airport en de Koning Boudewijnstichting de krachten te bundelen en tussen 1 juli 2006 en 31 mei 2007 een exploratief onderzoek uit te voeren op Brussels Airport⁶ naar deze uiterst complexe problematiek. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind⁷ vormt het kader voor dit onderzoek. Het doel ervan is nagaan of de huidige procedures en praktijken inzake alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport misbruik niet faciliteren en aanbevelingen formuleren om de dagelijkse praktijk inzake alleenreizende minderjarigen op de luchthaven te optimaliseren.

4 Nieuw artikel 77bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ("vreemdelingenwet").

5 M. AKULLO, *Paladin Child: A Partnership Study of Child Migration to the UK via London Heathrow Airport*, London, 2004, 3.

6 Daar waar dit onderzoek zich beperkt tot de nationale luchthaven mag vermoed worden dat ook heel wat alleenreizende minderjarigen via andere kanalen (bijvoorbeeld via de landsgrenzen) het land binnenkomen.

7 Wet van 25 november 1991 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de rechten van het kind aangenomen te New York op 20 november 1989, *Belgisch Staatsblad* 17 januari 1992, 803.

De groep alleenreizende minderjarigen bestaat uit drie subcategorieën. Vooreerst zijn er de *Unaccompanied Minors* (UM). Het zijn kinderen tussen vijf en twaalf jaar die volgens de IATA-normen⁸ enkel alleen mogen reizen met verplichte begeleiding van de luchtvaartmaatschappij. Zij worden geregistreerd en zijn bekend bij de luchtvaartmaatschappijen en de bemanningsleden. Hun status wordt kenbaar gemaakt aan de hand van een gadget, meestal een grote envelop met de letters 'UM' die rond de nek wordt gedragen en waarin de reisdocumenten van het kind worden bewaard gedurende het reistraject. Daarnaast zijn er de *Young Passengers* (YP): jongeren tussen twaalf en achttien jaar die voldoende zelfredzaam worden geacht om volledig autonoom te reizen. Zij worden nergens systematisch geregistreerd. Men heeft dus geen adequaat zicht op het aantal Young Passengers dat jaarlijks alleen reist via Brussels Airport. Het hoeft niet benadrukt te worden dat het risico dat deze jongeren ten prooi vallen aan criminele activiteiten verhoogd wordt door het feit dat niemand op de hoogte is van hun minderjarige status. De derde categorie binnen de populatie van alleenreizende minderjarigen bestaat uit de *Minors Third Party* (MTP): minderjarigen die gedurende de reis begeleid worden door een derde die niet over het ouderlijk gezag beschikt, noch de wettelijke voogd is. Ook zij worden nergens systematisch geregistreerd en bovendien wordt hun detectie bemoeilijkt doordat ze schijnbaar niet alleen reizen. Het gegeven dat zij het reistraject afleggen in gezelschap van een derde wiens bedoelingen niet steeds kunnen worden nagegaan, maakt ook van deze categorie alleenreizende minderjarigen een uiterst kwetsbare doelgroep.

Binnen deze drie categorieën bevinden zich zowel kinderen en jongeren die terugkeren van vakantie, familiebezoek,... als '*niet-begeleide minderjarige vreemdelingen*'. De Voogdijwet⁹ definieert een 'niet-begeleide minderjarige vreemdeling' als een persoon jonger dan achttien jaar, die niet begeleid wordt door een persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij over hem uitoefent, die afkomstig is van een land dat niet behoort tot de Europese Economische Ruimte en die ofwel de erkenning van de hoedanigheid van vluchteling heeft aangevraagd, ofwel niet voldoet aan de voorwaarden inzake toegang tot en verblijf op het grondgebied. Deze niet-begeleide minderjarige vreemdelingen doorlopen het migratietraject, de reis van hun eigen moederland tot het gastland, zonder hun ouders. Heel vaak worden zij hierbij door een andere persoon begeleid, hoewel de bedoelingen van deze persoon niet steeds even duidelijk zijn en bij dit migratietraject fenomenen van mensensmokkel en mensenhandel een belangrijke impact kunnen hebben. Deze niet-begeleide minderjarigen behoren dan tot de categorie Minors Third Party. Het is even goed mogelijk dat zij, omwille van hun jonge leeftijd, ofwel verplicht begeleiding genieten van de luchtvaartmaatschappij (waardoor zij tot de categorie Unaccompanied Minors behoren) ofwel volledig autonoom per vliegtuig hun land van bestemming trachten te bereiken (Young Passengers).

⁸ IATA, de International Air Transport Association, is een niet-gouvernementele koepelorganisatie die aan haar leden standaarden oplegt, onder andere op vlak van transport van alleenreizende minderjarigen, die evenwel niet afdwingbaar zijn.

⁹ Titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *Belgisch Staatsblad* 31 december 2002, 58783 en K.B. van 22 december 2003 tot uitvoering van Titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *Belgisch Staatsblad* 29 januari 2004, 5538.

2. METHODE

Gezien het exploratieve karakter van deze studie en het ontbreken van eerder onderzoek, werd gebruik gemaakt van zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden, een methodentriangulatie die bovendien de validiteit en betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten sterk kan verhogen.¹⁰ Uit haalbaarheidsoverwegingen werd besloten om het onderzoek af te bakenen naar aankomende alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport.

Er werden vier methoden gehanteerd in dit onderzoek, met name de analyse van bestaand cijfermateriaal, de analyse van de registratie door de grenscontrole en het uitvoeren van vrije en gerichte observaties. Aangezien het om een exploratief onderzoek gaat, zijn er belangrijke beperkingen verbonden aan de gehanteerde methodologie. Zo kon slechts een deel van de toestroom worden geschetst, aangezien enkel voor Unaccompanied Minors systematisch verzamelde cijfergegevens bestaan. Deze registratie geschiedt evenwel vanuit commerciële overwegingen, eerder dan vanuit een bekommernis voor het belang van het kind. Het zijn immers de "handelingmaatschappijen"¹¹ die de begeleiding van Unaccompanied Minors verzorgen voor de luchtvaartmaatschappijen en deze dienstverlening factureren. De facturatedienst van de handelingmaatschappijen beschikt over maandelijks cijfers met betrekking tot het aantal begeleide Unaccompanied Minors. Van de andere categorieën alleenreizende minderjarigen worden niet systematisch cijfers verzameld. Om hieraan enigszins tegemoet te komen, werd een tijdelijk registratiesysteem door de Grenscontrole ontwikkeld ten behoeve van dit onderzoek. Een beperking inherent aan deze registratie, is het feit dat enkel non-EU reizigers die extra-Schengen reizen, geregistreerd worden. Omwille van het principe van vrij verkeer van personen, worden reizigers die tussen Schengenlanden reizen immers niet aan een grenscontrole onderworpen. Zij konden bijgevolg niet geregistreerd worden door het bijkomend registratiemechanisme, maar vormen desalniettemin een belangrijk onderdeel van onze populatie. Er werd dus naar andere methoden gezocht om deze doelgroep te onderzoeken. Hiertoe werden observaties uitgevoerd in de Schengenterminal, met ondersteuning van de Federale Politie. Voor de Unaccompanied Minors kon dit gericht gebeuren (het volledige traject bij aankomst kon geobserveerd worden), voor de andere categorieën waren we aangewezen op vrije observaties. Ook deze methode heeft een aantal beperkingen, waaronder het feit dat het slechts een momentopname betreft en dus slechts een indicatie kan geven over de problematiek. Het gehele onderzoek werd ondersteund door een begeleidingscomité samengesteld uit relevante actoren binnen het domein van alleenreizende minderjarigen.

¹⁰ F.J.G. JANSSENS, "Betrouwbaarheid en validiteit in interpretatief onderzoek", *Pedagogisch Tijdschrift* 1985, 3, 149-161; J. DE JONG-GIERVIELD, "Twee meten meer dan één. Het complementaire gebruik van survey- en interpretatieve methoden in een onderzoeksproject", *Sociologische Gids* 1987, 36 (6), 420-429.

¹¹ Momenteel zijn er op Brussels Airport twee handelingmaatschappijen, met name Flightcare en Aviapartner. Deze handelingmaatschappijen staan in voor de afhandeling van bagage maar voorzien ook dienstverlening aan passagiers met bijzondere noden, waaronder Unaccompanied Minors gerekend worden. Concreet voor dit onderzoek begeleiden zij de Unaccompanied Minor op de luchthaven van het vliegtuig richting de aankomsthal.

3. DE BELANGRIJKSTE ONDERZOEKSRISULTATEN

3.1 De toestroom van alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport

De toestroom van alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport werd op twee manieren onderzocht: enerzijds kunnen we een exhaustief beeld verschaffen over de categorie Unaccompanied Minors, anderzijds beschikken we aan de hand van de registratie door de Grenscontrole over een partiële registratie van onze drie doelgroepen. We bespreken de resultaten dan ook in deze volgorde.

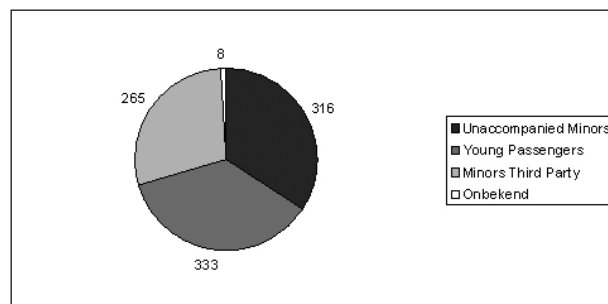
In 2005 werden 20.176 Unaccompanied Minors geregistreerd. In 2006 steeg dit aantal zelfs tot 20.532, waarbij de cijfers van Flightcare voor de periode oktober - december 2006 nog niet in dit totale aantal zijn opgenomen. Aangezien december een piekmaand vormt en voortbouwend op de cijfers van 2005 die aantonen dat gedurende deze maanden ruim 2.500 Unaccompanied Minors door Flightcare werden begeleid, zal het cijfer voor 2006 zich naar schatting rond de 23.000 situeren. De vakantieperiodes zijn piekmaanden voor de begeleiding van Unaccompanied Minors. Toch zien we dat ook buiten deze piekperiodes een niet te verwaarlozen aantal Unaccompanied Minors met begeleiding van de luchtvaartmaatschappij reist.

TABEL 1: DE BEGELEIDING VAN UNACCOMPANIED MINORS IN 2005 - 2006

	Flightcare		Aviapartner		IHD ¹²		TOTAAL
2005	13.560	(67%)	5.842	(29%)	774	(4%)	20.176
2006	12.304 ¹³	(60%)	8.228	(40%)			20.532

In de periode van 15 augustus 2006 tot 2 mei 2007 werden in totaal 922 alleenreizende minderjarigen geregistreerd aan de hand van het bijkomend registratiesysteem door de Grenscontrole. Hierbij dient opgemerkt te worden dat dit slechts een indicatie vormt van het totaal aantal alleenreizende minderjarigen, aangezien het om een partiële registratie gaat, zoals hoger vermeld bij de methodologie.

GRAFIEK 1: VERDELING NAAR CATEGORIE VAN ALLE DOOR DE GRENSCONTROLE GEREGISTREERDE MINDERJARIGEN

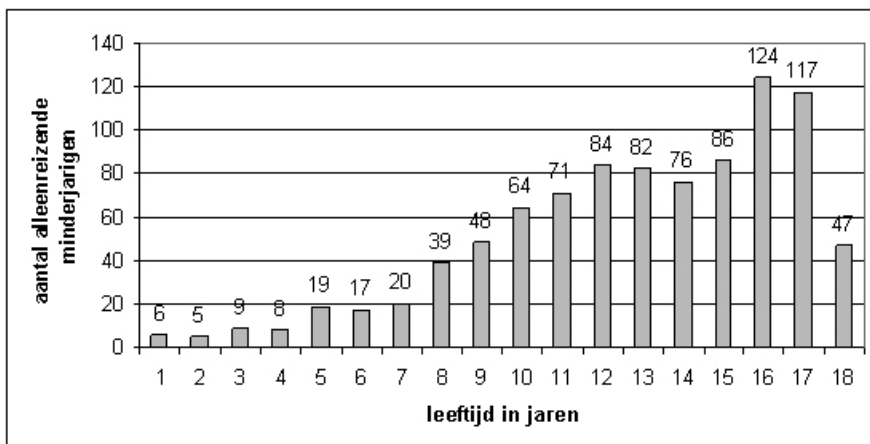
¹² IHD staat voor International Help for the Disabled. Het betreft een handelingmaatschappij die in speciale assistentie voorzorg van passagiers met beperkte mobiliteit en sinds 2006 niet meer werkzaam is op Brussels Airport.

¹³ De cijfers voor de maanden oktober - december werden nog niet verrekend in dit resultaat.

Een opvallende vaststelling is de min of meer gelijke verdeling per categorie van onze doelgroep. Gezien de beperkte steekproef kunnen we deze vaststelling evenwel niet veralgemenen. Verder onderzoek is aangewezen om na te gaan of deze verdeling kan doorgetrokken worden naar de volledige populatie. Hiervoor is het noodzakelijk dat er eerst een registratie plaatsvindt van alle categorieën alleenreizende minderjarigen, opdat deze gegevens geanalyseerd zouden kunnen worden. Daarnaast valt ook het hoge aantal Minors Third Party op. Het is belangrijk inzicht te verwerven in hun werkelijke aantal omdat zij een doelgroep met verhoogd risico vormen. Omwille van hun extra kwetsbare situatie is het niet ondenkbaar dat zij ten prooi vallen aan malafide praktijken van derden die deze kwetsbare positie trachten uit te buiten.

Zoals blijkt uit onderstaande grafiek, zijn de meeste minderjarigen voornamelijk oudere kinderen of adolescenten: 81% van de geregistreeerde minderjarigen is 10 jaar of ouder op het moment van registratie, met pieken op 16 en 17 jaar. Wat eveneens opvalt, is het geringe aandeel zeer jonge alleenreizende minderjarigen. Toch zijn zij omwille van hun jonge leeftijd extra kwetsbaar, waardoor zij bijzondere aandacht vereisen.

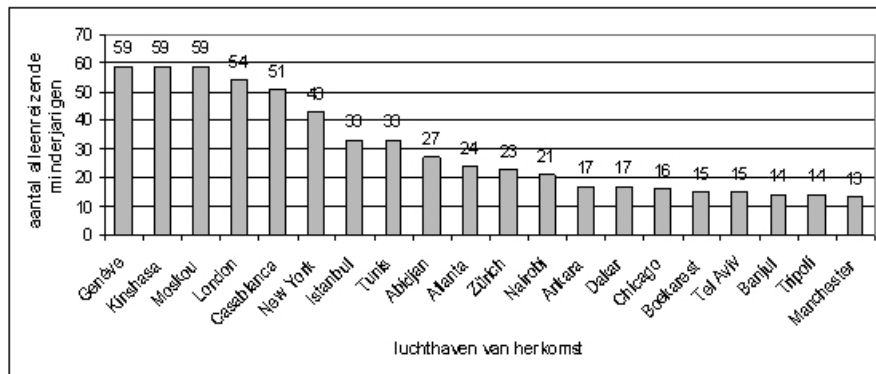
GRAFIEK 2: LEEFTIJDVERDELING VAN ALLE DOOR DE GRENSCONTROLE GEREgistreeerde MINDERJARIGEN

De Grenscontrole verzamelde ook gegevens omtrent de luchthaven van herkomst. Deze registratie is evenwel heel divers. We zien dat Genève hoog scoort, maar verdere analyse leert ons dat het een groep van 26 leerlingen betreft die begeleid werden door hun leraars, waardoor enige vertekening mogelijk is. Hetzelfde geldt voor Moskou: 50 geregistreeerde Minors Third Party waren op schooluitstap met hun leerkrachten. Dat Kinshasa de werkelijke eerste plaats bekleedt indien we bovenstaande beschouwingen in overweging nemen, ligt in de lijn der verwachtingen: ook eerder onderzoek van Child Focus toonde aan dat heel wat niet-begeleide minderjarige vreemdelingen van de Democratische Republiek Congo naar België reizen en hier asiel aanvragen.¹⁴

¹⁴ Zie hiervoor: S. DE SMET, Het profiel en de trajectmonitoring van niet-begeleide minderjarige asielzoekers in België, Child Focus en Fedasil, Brussel, 2005, 113p.

GRAFIEK 3: TOP-20 LUCHTHAVENS VAN HERKOMST VOOR ALLE DOOR DE GRENSCONTROLE GEREGEREERDE ALLEENREIZENDE MINDERJARIGEN

3.2 De procedures inzake alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport

3.2.1 Unaccompanied Minors

Op basis van observaties en gesprekken met actoren uit het werkveld, werden de procedures inzake alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport in kaart gebracht. Voornamelijk het onderscheid tussen reizen intra en extra Schengen bleek hierbij een struikelblok. Tussen Schengenlanden heerst het principe van vrij verkeer van personen: passagiers die vanuit een ander Schengenland op Brussels Airport aankomen, worden niet aan een grenscontrole onderworpen. Dit brengt enorme beperkingen met zich mee voor de observatie en de registratie van Young Passengers en Minors Third Party. Men is aangewezen op vrije observaties en een registratie van deze passagiers door de Grenscontrole is onmogelijk gezien de huidige organisatie van de luchthaven naar twee terminals, met name één voor vluchten binnen het Schengengebied en één voor vluchten komende van een land dat geen partij is bij Schengen.

In een eerste fase van het onderzoek werd de procedure inzake Unaccompanied Minors onder de loep genomen. Er werd nagegaan welke de heersende procedures zijn, of deze correct worden toegepast, en waar zich mogelijke hiaten bevinden. Hiertoe werden 37 Unaccompanied Minors geobserveerd in de loop van de maand augustus 2006. De gerichte observaties met betrekking tot de procedure gevolgd ten aanzien van Unaccompanied Minors toonden aan dat deze procedure bekend is bij de diverse actoren op de luchthaven en correct wordt toegepast door de handelingmaatschappijen. Een andere belangrijke vaststelling is dat de huidige procedure en het document dat door de luchtvaartmaatschappij wordt gehanteerd voor het vervoer van Unaccompanied Minors, afhankelijk is van de interne procedure van elke luchtvaartmaatschappij.

De identificatie van de afhaler blijft een heikel punt. Momenteel wordt de controle van diens identiteit overgelaten aan een medewerker van de handelingmaatschappij. De vraag stelt zich of het wenselijk is dat dergelijke identiteitscontrole door een administratieve dienst wordt uitgevoerd. De identificatie van de afhaler vormt immers de grootste risicofactor in heel het traject, want precies in dit stadium is misbruik moge-

lijk en misschien zelfs waarschijnlijk. Indien men werkelijk wil nagaan of de afhaler bonafide is, dient een bijkomende vraagstelling te worden ingebouwd door een autoriteit die hier de bevoegdheid toe heeft, opdat de controle sluitend en veilig zou verlopen. Het lijkt onvoldoende om deze afweging te maken aan de hand van een oppervlakkige controle door medewerkers van de handelingmaatschappij, bij wie de werkdruk bovendien een rol kan spelen. Een mogelijke manier om hieraan tegemoet te komen, is het inschakelen van een officiële controlepost van de immigratiediensten waar elke Unaccompanied Minor samen met zijn of haar afhaler kan worden bevestigd en waar afgetoetst wordt of het reismotief bonafide is.

Ook het ontbreken van de verplichting om over een ouderlijke toestemming te beschikken om alleen te mogen reizen blijkt een pijnpunt in de dagelijkse praktijk. Gesprekken met actoren op het terrein en observaties wezen uit dat hier onduidelijkheden over bestaan. Momenteel is het beschikken over een ouderlijke toestemming om alleen te mogen reizen, niet in alle landen afdwingbaar, ook niet in België.

Het vinden van oplossingen bij de detectie van potentiële risicosituaties is casuïstisch en hangt hierdoor af van de goodwill en samenwerking van de diverse actoren. In de toekomst dient deze samenwerking vorm te krijgen aan de hand van samenwerkingsprotocollen, waarin de bevoegdheden van elke actor scherp gesteld worden met het oog op het regelen van de afstemming tussen de diverse partners.

Een laatste belangrijk gegeven met betrekking tot Unaccompanied Minors is de vrees dat bij de actoren op het terrein een vals gevoel van veiligheid wordt gecreëerd door de procedure. Er is de analyse van een casus waarbij twee Afrikaanse meisjes die reisden met begeleiding van de luchtvaartmaatschappij de grenscontrole wisten te omzeilen met een vervalst paspoort. Deze heeft aangetoond dat men dient te vermijden dat een aantal actoren minder rigoureuze controles uitoefent, net omdat men ervan uitgaat dat de procedure veilig is.

3.2.2 Young Passengers en Minors Third Party

De observaties van de overige twee categorieën minderjarigen bleken niet evident. Zij kunnen enkel aan de hand van vrije observaties bestudeerd worden en hun onzichtbaarheid bemoeilijkt de detectie enorm. Toch werden in de loop van het onderzoek drie situaties gedetecteerd waarbij Young Passengers of Minors Third Party mogelijk slachtoffer werden van mensenhandel. Dit lijkt op zich geen alarmerend hoog cijfer in de loop van zes maanden observatieperiode. Toch dient men voorzichtig te zijn bij het formuleren van dergelijke uitspraken, gezien deze situaties door de grenscontroleurs werden gedetecteerd. Het is evenwel niet ondenkbaar dat een aantal potentiële slachtoffers er toch in slaagt het Schengengebied te betreden en aldus intra-Schengen naar België reist, waardoor zij niet aan een grenscontrole onderworpen worden en aan de aandacht ontsnappen. Dit kan diverse oorzaken hebben: het is mogelijk dat zij een grenscontrolepost kunnen omzeilen - al dan niet met valse of vervalste reisdocumenten - maar zij kunnen ook het Schengengrondgebied betreden via onbewaakte landsgrenzen. Er is een veelheid aan mogelijke oorzaken maar we kunnen hierover geen verdere uitspraken doen aangezien dit niet tot de focus van het onderzoek behoorde. Vandaar dat het primordiaal is dat dagelijks supplementaire controles plaatsvinden in de Schengenzone. Daarnaast illustreren de observaties het belang van afstemming van de

actoren op het terrein en van een doorgedreven controle en observatie van alleenreizende minderjarigen komende van zowel intra- als extra-Schengenvluchten.

Wat mensensmokkel betreft, leren we uit de observaties van de praktijk dat men steeds op zijn hoede moet zijn voor potentiële risicosituaties. Het verhoor van de geobserveerde en geïntercepteerde mensensmokkelaars wijst uit dat de beweegredenen in alle dossiers het bekomen van een versnelde gezinshereniging was door de officiële procedure hiervoor te omzeilen. Door de actoren op het terrein wordt hiertoe de term 'humanitaire mensensmokkel' gehanteerd. Het blijft onduidelijk in welke mate het gebruik van deze notie gerechtvaardigd is, want de vraag stelt zich in hoeverre de minderjarigen gesmokkeld worden vanuit pure menslievende redenen, dan wel omdat er een financieel of ander voordeel tegenover staat.

3.3 De opvang van aan de grens gestrande niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

In het licht van deze observaties is het ook belangrijk de opvang van aan de grens gestrande niet-begeleide minderjarige vreemdelingen te bespreken. Niet-begeleide minderjarigen voldoen zoals gesteld niet aan de voorwaarden om het grondgebied te mogen betreden, of hebben aan de grens de erkenning van de hoedanigheid van vluchteling aangevraagd. De Dienst Vreemdelingenzaken die verantwoordelijk is voor de toegang tot het grondgebied volgt de zaak verder op en er wordt contact opgenomen met de Dienst Voogdij die een voogd aanstelt voor de niet-begeleide minderjarige.¹⁵ De opvang van niet-begeleide minderjarigen wordt zowel door de federale overheid als door de Gemeenschappen geregeld als volgt.

Recent trad de nieuwe wet betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen van 12 januari 2007 in werking.¹⁶ Vóór deze nieuwe wet - en dus gedurende de observatieperiode van het onderzoek - was het zo dat niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die aan de grens werden tegengehouden ofwel in het INAD-centrum ofwel in het transitcentrum 127 terecht kwamen, afhankelijk van het gegeven of ze al dan niet asiel aanvroegen. INAD staat voor 'inadmissible passengers': het betreft een detentiecentrum voor personen die niet voldoen aan de binnenkomstvoorwaarden zoals geformuleerd in artikel 3 van de wet van 15 december 1980¹⁷, dat zich in de internationale transitzone van de nationale luchthaven bevindt. Minderjarigen die geen asiel aanvroegen, kwamen tot voor de nieuwe wet in het INAD-centrum terecht. Minderjarigen die wel asiel aanvroegen, werden overgebracht naar transitcentrum 127. Diverse organisaties, waaronder het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, hebben kritiek geuit op de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in het INAD-centrum en in het gesloten Transitcentrum 127, waarbij gesteld wordt dat deze structuren fundamenteel onaangepast zijn voor de opvang van minderjarigen.¹⁸

15 Titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *Belgisch Staatsblad* 31 december 2002, 58783 en K.B. van 22 december 2003 tot uitvoering van Titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *Belgisch Staatsblad* 29 januari 2004, 5538.

16 Wet betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, *Belgisch Staatsblad* 7 mei 2007, 24027.

17 Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *Belgisch Staatsblad* 31 december 1980, 14584.

De nieuwe wet komt aan deze kritieken tegemoet. Vanaf nu worden minderjarigen binnen de 24 uur na hun aankomst overgebracht naar een observatie- en oriëntatiecentrum van Fedasil¹⁹ indien er geen twijfel bestaat over hun minderjarigheid. Deze opvang wordt gekoppeld aan een periode van vijftien dagen, eenmaal verlengbaar met vijf dagen mits bijzonder gemotiveerde omstandigheden, waarbinnen de terugdrijvingsmaatregel door de dienst Grensinspectie van de Dienst Vreemdelingenzaken dient uitgevoerd te worden. Dit gebeurt enkel indien de nodige garanties aanwezig zijn voor opvang vanwege de ouders of opvanginstelling in het land van herkomst of een derde land. Lukt dit niet, wordt de minderjarige gemachtigd het grondgebied te betreden en wordt aan de voogd een beslissing tot terugleiding betekend. Indien er twijfels bestaan omtrent de verklaarde leeftijd van de betrokkene, wordt hij of zij vastgehouden in een aan de grens gelegen plaats tot de Dienst Voogdij een beslissing over diens leeftijd aan de Dienst Vreemdelingenzaken laat toekomen. Dit dient plaats te vinden binnen een termijn van drie werkdagen, eenmaal verlengbaar. Indien de minderjarigheid wordt aangetoond, wordt gehandeld zoals hierboven beschreven. Indien de betrokkene meerderjarig blijkt te zijn, dan blijft hij vastgehouden met het oog op zijn terugdrijving. Vanuit het oriëntatie- en observatiecentrum gaat men op zoek naar een aangepaste opvang. Als een jongere asiel vraagt, verhuist hij naar een opvangstructuur voor alleenstaande minderjarige asielzoekers. Fedasil telt 7 federale opvangcentra met aangepaste structuren voor deze jongeren. Ook enkele Rode Kruis-centra bieden dergelijke opvangplaatsen. Als de jongere geen asiel aanvraagt, valt hij onder de verantwoordelijkheid van het categoriaal aanbod van de gemeenschappen. Er zijn drie opvanginitiatieven binnen de bijzondere jeugdbijstand die zich specifiek richten tot niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en minderjarige slachtoffers van mensenhandel, met name Juna in Vlaanderen, Minor-Ndako in Brussel en Esperanto in Wallonië. Als daar geen plaats is, wordt hij toch opgevangen in het opvangnetwerk van Fedasil. Ten slotte bieden ook enkele lokale opvanginitiatieven (LOI's) woonformules aan voor jongeren tussen 17 en 18 jaar, die al zes maanden in een opvangcentrum verblijven.²⁰

Vanuit de vaststelling dat heel wat minderjarigen uit de open opvangstructuren verdwijnen, is de opvang in een open opvangstructuur erg verontrustend. Een vorige studie van Child Focus toont aan dat 1 op 4 niet-begeleide minderjarige asielzoekers uit de open instelling waar hij/zij verblijft, verdwijnt.²¹ De observatie- en oriëntatiecentra van Steenokkerzeel en Neder-Over-Heembeek meldden in de loop van 2006 respectievelijk 233 en 728 verdwenen niet-begeleide minderjarige vreemdelingen bij de bevoegde politiediensten.²² Bovendien vonden de meeste van deze verdwijningen plaats binnen de 48 uur na hun aankomst in dit open opvangcentrum. Een beveiligde vorm van opvang is aangewezen, indien het "risk assessment" uitwijst dat er bijzondere risico's zijn op slachtofferschap van mensenhandel of mensensmokkel of enig ander risico voor de veiligheid van het kind. Op dat moment zijn de nodige veiligheidswaarborgen primordiaal om een verdwijning en mogelijke recuperatie door het milieu te verhinderen,

18 CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSSEN EN RACISMEBESTRIJDING, INAD-centrum: vaststellingen en analyse met betrekking op de toepassing van de fundamentele rechten van de bewoners, 3.

19 Het Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers.

20 www.fedasil.be

21 S. DE SMET, Het profiel en de traject-monitoring van niet-begeleide minderjarige asielzoekers in België, Child Focus en Fedasil, Brussel, 2005, 113p.

22 CHILD FOCUS, *Jaarverslag 2006*, 22.

althans tot het moment waarop meer duidelijkheid heerst over de situatie en achtergrond van de minderjarige.

3.4 De problematiek in een aantal internationale luchthavens onderzocht

Als sluitstuk van de studie werd ook een aantal internationale bezoeken afgelegd aan luchthavens in zowel landen van herkomst, transitlanden als landen van bestemming. Op die manier werd getoetst of de problematiek ook in andere internationale luchthavens optreedt en in welke mate hier aandacht aan wordt besteed. Globaal gezien - en met de nodige voorzichtigheid wegens de beperkte omvang van het ontmoetingsmoment - kan worden gesteld dat de meeste actoren de problematiek erkennen. Toch wordt in geen enkele internationale luchthaven specifiek gefocust op de problematiek van alleenreizende minderjarigen: cijfergegevens zijn schaars of zelfs onbestaande en de problematiek wordt slechts casuïstisch benaderd.

Internationaal vervolgonderzoek is aangewezen omwille van het grensoverschrijdende karakter van de problematiek. Afstemming tussen de diverse actoren is noodzakelijk om de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit aan te gaan en om uitwisseling van gegevens mogelijk te maken. Hiertoe werd een eerste aanzet gegeven door Frontex, het Europees Agentschap voor het beheer van de operationele samenwerking aan de buitengrenzen, met hun project 'Agelaus'²³, dat min of meer dezelfde probleemstelling hanteert als ons onderzoek. De focus ligt op het in kaart brengen van zowel begeleide als niet-begeleide minderjarige passagiers die aankomen via de externe EU-grenzen van 24 Europese luchthavens. Het betreft een gecoördineerde operatie die de efficiëntie van de huidige praktijken meet en aanbevelingen formuleert naar een betere internationale samenwerking in de strijd tegen smokkel en handel van minderjarigen naar Europa via de lucht. De praktijk wijst immers uit dat er een probleem bestaat inzake minderjarigen die via de lucht de externe grenzen bereiken. Men wil ertoe komen dat de meest kwetsbare kinderen, die risico lopen om gesmokkeld of verhandeld te worden richting Europa, zo vroeg mogelijk geïdentificeerd worden en dat de nodige acties worden ondernomen, in het belang van het kind.²⁴ In die zin sluit het onderzoek dus perfect aan bij het opzet van ons onderzoek. Het is belangrijk dat in de toekomst dergelijke initiatieven verder ontwikkeld worden, zodat adequate maatregelen kunnen genomen worden op wetgevend en op uitvoerend vlak.

4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Het onderzoek heeft een aantal sterke en zwakte punten blootgelegd aangaande de problematiek van alleenreizende minderjarigen. We willen dan ook de belangrijkste conclusies vanuit dit onderzoek meteen koppelen aan aanbevelingen. Hierbij staat steeds het belang van het kind voorop, samen met de andere rechten van minderjarigen zoals beschreven in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, dat de basis vormde voor dit onderzoek.

Er werd een eerste beeld geschetst van de problematiek van alleenreizende minderjarigen binnen de luchthavensetting en van de diverse actoren. België was pionier inzake

²³ De definitieve resultaten van het 'Agelaus'-project waren nog niet bekend bij het ter perse gaan van dit artikel, er kon enkel een voorlopig rapport worden ingekeken.

²⁴ FRONTEx, *Draft operational plan*, Warschau, 2.

de bestrijding van mensenhandel en het is wenselijk dat de overheid ook op vlak van alleenreizende minderjarigen een aantal initiatieven ontwikkelt in het belang van de minderjarige. Een specifieke omzendbrief die de problematiek van alleenreizende minderjarigen kadert, de verantwoordelijkheden en bevoegdheden regelt en de afstemming tussen de actoren in kaart brengt en verbetert, is nodig. Samenwerkingsprotocollen dienen te worden ontworpen om deze samenwerking en afstemming te optimaliseren. Dit alles dient gekoppeld te worden aan het opstellen van een actieplan en een timing, wat gecoördineerd wordt door de bestaande of op te richten coördinatieorganen en overheden. Hierbij kan eventueel gedacht worden aan de Interdepartementale Coördinatiecel Mensenhandel, die dit in een "ad hoc" werkgroep kan opnemen. De uitvoering van de maatregelen moet alleszins door een multidisciplinair team opgevolgd worden. Om continu te streven naar kwaliteitsverbetering zijn evaluaties nodig.

De toestroom alleenreizende minderjarigen werd in kaart gebracht, maar een belangrijk deel van onze populatie kon niet worden opgenomen in deze kwantitatieve analyse wegens het ontbreken van een adequate registratievorm. Er is daarom nood aan een uniforme registratie van alleenreizende minderjarigen, die afdwingbaar is op internationaal, nationaal en regionaal vlak. Dit omvat twee niveaus van registratie: enerzijds dient door de luchtvaartmaatschappijen in het reisdossier te worden vermeld dat het een minderjarige passagier betreft, anderzijds dienen alle alleenreizende minderjarigen op uniforme wijze geregistreerd te worden in België. Het is aan de wetgever om te bepalen welke organisatie deze registratie voor haar rekening neemt en verantwoordelijk is voor de gegevens. Ook de overdracht van en de toegang tot de informatie dient zo efficiënt mogelijk geregeld te worden. Er moet vastgelegd worden met welke actoren de data uitgewisseld worden onder de geëigende voorwaarden van databescherming en -toegang.

De procedures inzake alleenreizende minderjarigen op Brussels Airport werden uitgeschreven aan de hand van interviews met sleutelactoren en observaties op het terrein. In het algemeen is er nood aan een meer professionele aanpak van de problematiek en aan een duidelijke, eenvormige en schriftelijke procedure van het traject van de minderjarige. De luchtvaartmaatschappijen lijken over een grote vrijheid te beschikken en bepalen momenteel individueel hun procedures. De Belgische wetgever dient na te streven dat het naleven van deze interne procedures afdwingbaar wordt gemaakt op internationaal vlak. Er is tot op heden slechts één organisatie die zich over deze problematiek gebogen heeft: IATA vaardigt normen uit aangaande alleenreizende minderjarigen, maar deze zijn niet afdwingbaar en worden als richtlijn geformuleerd voor de luchtvaartmaatschappijen die aangesloten zijn bij deze koepelorganisatie. De "standaarden voor goede praktijken" van IATA dienen wettelijk afdwingbaar en geharmoniseerd te worden om onduidelijkheid en versnippering tegen te gaan. Ook een uniformisering van de gehanteerde documenten dringt zich op.

Uit de observaties van Unaccompanied Minors is gebleken dat er binnen het werkveld onduidelijkheid heerst over het al dan niet verplicht beschikken over een ouderlijke toestemming voor de minderjarige die alleen reist. Sommige landen voeren dit verplicht in, andere niet. In België moet een schriftelijke ouderlijke toestemming afdwingbaar gemaakt worden, aan de hand van een document waarin de ouder of de wettelijke voogd aangeeft dat zijn of haar kind, dat minderjarig is op het moment van de reis, de toestemming krijgt om alleen te reizen, al dan niet vergezeld door een derde wiens

identiteit in het document vermeld wordt. Dit document dient gelegaliseerd te worden door de door de wetgever bevoegd geachte autoriteit en dient verplicht afgestempeld te worden, zowel bij vertrek als bij aankomst. Het is ook aan de overheid om erover te waken dat de verplichting om over dergelijk document te beschikken, afdwingbaar gemaakt wordt op internationaal vlak. Het wordt aan de wetgever overgelaten of deze documenten door één dan wel door beide ouders dienen te worden gevaloriseerd. Ten minste zou België de verplichting moeten opleggen aan ouders van buitenlandse kinderen die alleen naar België afreizen om aan dezelfde voorwaarden van ouderlijke toestemming te voldoen.

Wat de observaties inzake mensenhandel en mensensmokkel betreft, is duidelijk geworden dat er nood is aan een gedetailleerd risk assessment met inbreng van de verschillende partners om potentiële gevallen van misbruik beter en sneller te detecteren en te bestrijden, waarbij de overheid de relevante indicatoren voor elke partner bepaalt op basis van diens takenpakket. Enkele casussen tonen immers aan dat bij uitstek minderjarigen die begeleid worden door een derde door de mazen van het net glippen. Meer waakzaamheid is geboden inzake het determineren van de band tussen de minderjarige en zijn begeleider. Indien de verwantschap onduidelijk is of indien er twijfels bestaan over de intenties van de begeleider, met andere woorden bij het minste vermoeden van misbruik is verder onderzoek aangewezen. Dit impliceert dat niet-politionele actoren de hulp en expertise van de Federale Politie op de luchthaven meer systematisch dienen in te roepen. Er is algemeen nood aan voldoende bewustmaking van alle actoren op de luchthaven inzake de problematiek van alleenreizende minderjarigen, alsook aan een degelijke initiële en permanente vorming omtrent de potentiële risico's waaraan alleenreizende minderjarigen kunnen worden blootgesteld. Hun status maakt hen immers extra kwetsbaar om ten prooi te vallen aan personen met malafide bedoelingen.

Dit brengt implicaties mee voor de politiediensten: er moeten mogelijkheden gecreëerd worden voor het ontwikkelen van een proactieve recherche om tegemoet te komen aan het probleem van de Schengenzone, waar geen systematische controle van passagiers (in concreto alleenreizende minderjarigen) plaatsvindt. Door toepassing van het principe van vrij verkeer van personen, is het mogelijk en zelfs waarschijnlijk dat op die manier alleenreizende minderjarigen door de mazen van het net glippen. Om secundair slachtofferschap te vermijden, zijn gespecialiseerde opleidingen inzake kinderverhoor aangewezen. Het verhoor dient plaats te vinden in aanwezigheid van een tolk die de moedertaal van het kind spreekt en in aanwezigheid van de voogd en eventueel een bijkomende vertrouwenspersoon.

Wij pleiten voor een beveiligde vorm van opvang indien het risk assessment uitwijst dat er bijzondere risico's zijn op mensenhandel, mensensmokkel of enig ander risico voor de veiligheid van het kind. Het is belangrijk dat voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen opvang voorzien wordt waar de nodige waarborgen zijn ingebouwd om de veiligheid van de minderjarige te garanderen, gebaseerd op een pedagogisch concept waarbij onder andere vertrouwen en veiligheidsgevoel centraal komen te staan. Hierbij willen we zeker verwijzen naar het voorbeeld van de open Gemeenschapscentra voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen en minderjarige slachtoffers van mensenhandel, Juna, Minor-Ndako en Esperanto, waar degelijke veiligheidswaarborgen in de werking werden ingebouwd. Zij kunnen een inspiratiebron vormen voor de

observatie- en oriëntatiecentra te Steenokkerzeel en Neder-Over-Heembeek, die instaan voor de eerste opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Het gaat hier voornamelijk om het creëren van een pedagogisch klimaat dat toelaat de minderjarige van nabij op te volgen. Hiertoe is het onder meer noodzakelijk een voldoende uitgebreid en opgeleid personeelskader te hebben, te werken in kleine leefgroepen, de infrastructuur aan de eisen van een voldoende beveiligde opvang aan te passen, enzovoort. De nodige middelen en personeel dienen hiertoe ter beschikking te worden gesteld.

Tot slot is specifiek voor wat niet-begeleide minderjarige vreemdelingen aangaat een belangrijke rol weggelegd voor de voogd, die een vertrouwensband creëert met zijn pupil. Een degelijke initiële en permanente vorming is aangewezen, waarin de (h)erkenning van risicofactoren en mogelijke signalen van mensensmokkel of mensenhandel worden benadrukt en waar de focus ligt op verschillende vormen van uitbuiting. Bovendien moet, indien gewenst, begeleiding mogelijk zijn door een multidisciplinair team van deskundigen in functie van de bescherming van het kind.

Aangezien het een exploratief onderzoek betreft, is zowel nationaal als internationaal vervolgonderzoek aangewezen om de onderzoeksbevindingen aan te vullen en dit zowel door de focus van het onderzoek te verbreden als te verdiepen.

AFKORTINGEN

- 127: Transitcentrum 127
- EU: Europese Unie
- FEDASIL: Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers
- FGP: Federale Gerechtelijke Politie
- IATA: International Air Transport Association
- INAD: Inadmissible passengers
- LOI: Lokale opvanginitiatieven
- MTP: Minors Third Party
- NBMV: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen
- OOC: Observatie- en oriëntatiecentrum
- UM: Unaccompanied Minors
- YP: Young Passengers

BIBLIOGRAFIE

Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *Belgisch Staatsblad*, 31 december 1980, 14584.

Wet van 25 november 1991 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de rechten van het kind aangenomen te New York op 20 november 1989, *Belgisch Staatsblad*, 17 januari 1992, 803.

Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *Belgisch Staatsblad*, 2 september 2005, 38454.

Wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, *Belgisch Staatsblad*, 7 mei 2007, 24027.

Titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *Belgisch Staatsblad*, 31 december 2002, 58783. Koninklijk Besluit van 22 december 2003 tot uitvoering van Titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *Belgisch Staatsblad*, 29 januari 2004, 24622.

AKULLO, M., *Paladin Child: A Partnership Study of Child Migration to the UK via London Heathrow Airport*, London, 2004, 34p.

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *INAD-centrum: vaststellingen en analyse met betrekking op de toepassing van de fundamentele rechten van de bewoners*, 16p.

DE JONG-GIERVIELD, J., "Twee meten meer dan één. Het complementaire gebruik van survey- en interpretatieve methoden in een onderzoeksproject", *Sociologische Gids* 1987, 36 (6), 420-429.

DE SMET, S., *Het profiel en de trajectmonitoring van niet-begeleide minderjarige asielzoekers in België*, Child Focus en Fedasil, Brussel, 2005, 113p.

JANSSENS, F.J.G., "Betrouwbaarheid en validiteit in interpretatief onderzoek", *Pedagogisch Tijdschrift* 1985, 3, 149-161.

LIPPENS, V., *De luchthaven, een veilige plek voor alleenreizende minderjarigen? Verkenkend onderzoek naar het risico op slachtofferschap van misbruik op Brussels Airport*, Brussel, Child Focus, de Federale Gerechtelijke Politie en de Koning Boudewijnstichting, 2007, 244p.